

چشم انداز ایجاد مراکز خدمات خصوصی فنی و مهندسی کشاورزی

مقدمه

توسعه کشاورزی یک فرآیند پیچیده در طول زمان است. توسعه این بخش از این جهت پیچیده است که مستلزم اعمال تحولات و تغییرات مطلوب در ابعاد فنی و تکنولوژیکی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. بعلاوه با توجه به نابرابریهای فرهنگی و جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی و فنی هرگز یک فرمول خاص برای توسعه کشاورزی در تمام مناطق جهان وجود ندارد. از میان عوامل و عناصر تاثیر گذار در تحقق توسعه کشاورزی پایدار می توان به توسعه منابع انسانی، تولید و انتقال فناوری های مناسب، سرمایه گذاری و تخصیص اعتبارات، بهره برداری از منابع زیربنایی بر اساس شاخصهای زیست محیطی، عرضه نهاده ها و خدمات رسانی مناسب، بازاریابی و رقابت پذیری، حمایت و سیاستگذاری مناسب، خصوصی سازی، توجه به سازمانهای غیردولتی و صنفی، ایجاد و اصلاح نظامهای حقوقی و قانونی، و وجود نظام فنی و مهندسی کشاورزی در بخش اشاره نمود.

در این میان نقش منابع انسانی در رسیدن به اهداف مورد نظر محوری و اساسی است. زیرا بدون توسعه منابع انسانی امکان رسیدن به بهره وری مطلوب وجود ندارد. بنابر این برای نیل به توسعه متوازن و پایدار بخش کشاورزی، موثرترین، اقتصادی ترین و کارآمدترین استراتژی تامین نیروی انسانی برخوردار از دانش، نگرش، مهارت و اخلاق حرفه ای است. بدیهی است تا این عوامل تامین نشود سایر عوامل تولید نمی تواند کارایی مورد نظر را داشته باشد.

از سوی دیگر تجارب موفق سایر کشورها در زمینه کشاورزی بیانگر آن است که به موازات گرایش فزاینده به حرفه ای گرایی، وجود دیدگاه سیستمیک و نظام مند، قانون گرایی و استانداردسازی به هنگام مدیریت کشاورزی و ارائه خدمات مختلف در بخشهای دولتی و غیردولتی، همواره ضامن موفقیت بوده است.

در کشورمان نیز گرایش به حرفه ای گرایی در بخش کشاورزی و نیز تقویت بخش غیردولتی در نیل به توسعه کشاورزی پایدار در قامت سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی ایران تبلور یافته است. از آنجایی که بخش کشاورزی کشور با چالش های متعددی نظیر تخریب منابع پایه و طبیعی، نارسایی در سرمایه گذاری و عدم رقابت با سایر بخشهای اقتصادی، نابسامانی بازار محصولات کشاورزی، نامناسب بودن ترکیب نیروی انسانی از نظر سن و تحصیلات، نارسایی در تحقیقات کاربردی و انتقال یافته فنی، ناکارآمدی سیاست های حمایتی، پائین بودن دانش فنی، ناهماهنگی آموزشهای عالی با نیازهای بازار مواجه است، انتظار می رود تا سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی بر اساس قانون، اختیارات، منابع و امکانات خود بتواند تا حدودی در رفع تنگناهای موجود تاثیر گذار باشد.

بدیهی است برای تحقق انتظارات و رسالت سازمان، اعضای سازمان می بایست کارکردها و خدمات خود را بر اساس معیارها و ضوابط فنی و استاندارد ارائه نمایند. سازماندهی خدمات مهندسی در رشته های مختلف بخش کشاورزی می تواند در اعمال معیارهای علمی و فنی در بخش بسیار موثر و موجب ارتقاء بهره وری گردد. وجود این مراکز میتواند موجب ارتقای سطح دانش و گسترش فناوری های نوین در بخش، سهولت در برنامه ریزی،

نظارت و کنترل پروژه ها و طرحهای بخش، راه اندازی کسب و کارهای جدید مطابق با استانداردهای فنی و علمی، سهولت و شفافیت در ارائه اعتبارات و سرمایه گذاری ها، جلوگیری از اظهارنظرهای غیرکارشناسی، پیشگیری و یا حل آسان دعوی حقوقی، ارتقای کیفیت و سلامت تولیدات خام و یا فرآوری شده و ارتقای منزلت مهندسان کشاورزی گردد.

بررسی وضعیت نیروی انسانی در جامعه روستائی ایران نشان دهنده عدم تناسب میزان سواد و مهارت فنی نیروی کار روستائی با نیازهای این بخش فقر و نابرابری درآمدی، بیکاری آشکار و پنهان جمعیت فعال روستائی، مهاجرت جوانان تحصیل کرده روستائی به شهرها، بهره وری اندک از منابع تولید، تخریب محیط زیست، ساختار نامناسب نیروی انسانی شاغل در بخش، نارسائی در نظام تأمین و نگهداری و ارتقاء نیروی انسانی به مهارت و تخصص از مشکلات ساختاری این بخش به شمار می رود. به طوری که یکی از موانع و تنگناهای اساسی توسعه کشاورزی، عدم وجود نیروی انسانی دانش آموخته فنی در عرصه کشاورزی ذکر شده است. بر این اساس تجهیز و توسعه منابع انسانی بخش کشاورزی نیازمند برنامه ریزی و سرمایه گذاری ویژه ای است چرا که امروز نقش عامل انسانی در تولید و توسعه پایدار فراتر از یک عامل کار مد نظر است و بهره وری عوامل دیگر تولید شدیداً وابسته به نقش نیروی انسانی مناسب است.

با توجه به نیاز روزافزون بخش کشاورزی به نیروی انسانی متخصص و کارآمد متأسفانه بخش عمده ای از دانش آموختگان و مهندسين کشاورزی دانش آموخته دانشگاهها و دانشکده های کشاورزی علیرغم سرمایه گذاریهای زیادی که برای تربیت آنها صرف شده است بیکار می باشند. برای حل این مشکلات و رفع چالشهای بخش کشاورزی در بهره مندی از توان علمی و فنی دانش آموختگان کشاورزی سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور در راستای تحقق اهداف سازمانی و بنا بر ضرورت پشتیبانی علمی و فنی از تولید کنندگان بخش کشاورزی به منظور بهبود کمی و کیفی تولیدات کشاورزی، رفع کمبودهای نیروی انسانی متخصص در عرصه عملیات و مزرعه، گسترش سطح پوشش خدمات فنی و مهندسی، مهندسی فرآیند تولید، کاهش ضایعات و تسریع در انتقال دانش فنی به تولید کنندگان اقدام به طراحی و ایجاد مراکز خدمات خصوصی نموده است.

مراکز خدمات خصوصی عبارت از ساماندهی یک نظام خدمات فنی مهندسی غیر دولتی با مشارکت دانش آموختگان کشاورزی است که با هدف تأمین نیازهای فنی و اطلاعاتی بهره برداران، اصلاح مدیریت مزارع و کاربرد تکنولوژی های نوین در عرصه کشاورزی ایجاد می شود.

چشم انداز ایجاد مراکز خدمات خصوصی فنی و مهندسی کشاورزی تدارک نظام غیر دولتی و غیر متمرکز است که مأموریت های ارائه خدمات فنی مهندسی به منظور تحقق اهداف کشاورزی پایدار و دانش محور فراهم نمودن زمینه افزایش دسترسی کشاورزان به اطلاعات دانش و فنآوری و نهاده های مورد نیاز از طریق یک نظام خصوصی کارآمد و موثر و پایدار است.

مراکز خدمات خصوصی فنی و مهندسی یک رهیافت جدیدی است که هدف آن غلبه بر محدودیتهای نهادی می باشد که دسترسی کشاورزان به دانش و افزایش بهره وری فنآوری ها را محدود می نماید. این

محدودیتها شامل ارتباط ضعیف با عرصه عملیات و کشاورزان، عدم حضور کارشناسان فنی و تخصصی در محیط های کشاورزی، کمبود نیروی انسانی متخصص در سطح مزارع، کندی فرآیند گردش اطلاعات دانش فنی بین تولیدکنندگان و مراکز تحقیقاتی، محدودیت سطح پوشش خدمات فنی مشاوره ای و آموزشی کشاورزان، نابسامانی عرضه نهاده های کشاورزی، ارتباط ضعیف تحقیقات با ترویج کشاورزی، خدمات ناهماهنگ و غیر مشارکتی عرضه مدار، سطح بالای بروکراسی در خلال ارائه خدمات، پاسخگوئی کم به نیازهای کشاورزان و فقدان مسئولیت پذیری مالی و عملکردی می باشد.

بنابراین هدف اساسی ایجاد مراکز خدمات خصوصی فنی و مهندسی توسعه نظام ارائه خدمات مهندسی تقاضا محور، ارباب رجوع محور، کشاورز محور، به ویژه در هدف گیری توسعه منطقه ای می باشد.

- عناصر راهبردی مراکز خدمات خصوصی فنی و مهندسی عبارتند از: تأمین نیازهای فنی و اطلاعاتی بهره برداران، مهندسی فرآیند تولید و ارائه خدمات فنی، نهاده ای و مشاوره تخصصی، تجاری سازی تولید از طریق اصلاح مدیریت مزارع، هدفمند کردن یارانه های کشاورزی در جهت ارائه خدمات فنی مهندسی، ارتقای سطح مدیریت مزرعه و افزایش بهره وری عوامل تولید، کاهش تصدی گری دولت در فعالیتهای اجرایی بخش، توسعه و گسترش خدمات فنی مهندسی کشاورزی توسط بخش خصوصی، جلب مشارکت ملی بهره برداران در ارائه خدمات فنی و مهندسی کشاورزی، نظارت بر فرآیند کمی و کیفی تولیدات کشاورزی با هدف تأمین امنیت و سلامت غذائی جامعه، تضمین کیفیت ارائه خدمات فنی و مهندسی به کشاورزان و بهره برداران.

استقرار مراکز خدمات خصوصی فنی و مهندسی کشاورزی موافق با اصول ذیل خواهد بود: توانمندسازی کشاورزان و ظرفیت سازی در آنها به منظور تقاضای فنآوری های مناسب و خدمات مشاوره ای کشاورزی، هدف گیری خدمات فنی و مهندسی کشاورزی برای اصلاح و بهبود تولید کشاورزان خرد و کوچک، اجرای تمرکز زدائی به منظور توانمندسازی کشاورزان به منظور تملک کنترل خدمات کشاورزی، افزایش تجاری سازی جهت تضمین افزایش بهره وری و تخصص، استفاده از فرآیندهای مشارکتی با کشاورزان در تدوین برنامه ها و تنظیم نیازهای آنان، تضمین مدیریت پایدار بهره وری منابع طبیعی، افزایش کارآیی نهادی در فراهم کردن خدمات مشاوره ای کشاورزی با حذف بروکراسی، ایجاد ارتباط بهتر بین تحقیق، مشاوران، کشاورزان دانشگاه و بازارکار.

ایجاد مراکز خدمات خصوصی فنی و مهندسی در جامعه روستائی و کشاورزی ایران به دلیل حضور محدود کارشناسان دستگاههای اجرائی در مناطق روستائی می تواند کارکردهای متنوعی در حوزه خدمات فنی و مهندسی و مشاوره ای و اجرائی کشاورزی را بر عهده بگیرد. از جمله مهمترین آنان عبارتند از: خدمات اطلاعاتی مشاوره ای به کشاورزان در زمینه زراعت، باغبانی، امور دام و شیلات، آب و خاک، مکانیزاسیون، منابع طبیعی، بازاریابی و صنایع تبدیلی و تکمیلی، ایجاد آموزشگاههای کشاورزی با همکاری وزارت آموزش و پرورش و سازمان فنی و حرفه ای، برگزاری دوره های فنی و حرفه ای و کاردانش، قبول مسئولیت و اداره مراکز آموزشی وزارت جهاد کشاورزی، سازمان تعاون روستائی و سازمان شیلات ایران، توسعه فنآوری و ارتباط با بازارها

این مولفه ارتباط ناپایدار موجود بین کشاورز و بازارهای هدف را از طریق خدمات بازاریابی در میان مدت اصلاح خواهد نمود و ارتباط دوسویه بین تولید کنندگان و واردکنندگان نهادهای کشاورزی تقویت و فنآوری روز به عرصه کشاورزی منتقل و محصولات تولیدی کشاورزان به سمت تولید تجاری گرایش خواهد یافت.

اسد... ابراهیمی

معاون آموزشی فنی و پژوهشی سازمان نظام مهندسی کشاورزی